

20. konference
Člověk a média

KOMU RADÍ MEDIÁLNÍ RADY?

A kdo radí jim

ČTVRTEK 19. dubna 2012 17.30 HODIN

AMERICKÉ CENTRUM, Tržiště 13, Praha 1

Konference se konala ve spolupráci

**HNUTÍ
FOKOLÁRE
v České
republice**

**Konrad
Adenauer
Stiftung**

NADAČNÍ FOND JOSEFA LUXE

**AMERICAN
CENTER**
U.S. Embassy Prague

OBSAH

PhDr. MILAN ŠMÍD, FSV UK: Vznik a funkce mediálních rad	5
ROMAN BRADÁČ: Zkušenost s činností mediální rady ČT	20
KAREL HVÍŽDALA: Srovnání činnosti mediálních rad u nás a v zahraničí	26

VZNIK A FUNKCE MEDIÁLNÍCH RAD

David Smoljak:

„Téma dnešní konference je, Komu radí mediální rady? Nás spíše ale zajímá podtitul, A kdo radí jim? To znamená, jestli mediální rady zastupují veřejnost, anebo politickou moc. Nejdříve si tedy řekněme, jak mediální rady vznikly, z jakého důvodu a jak se postupem času vyvinuly. Tomu se věnuje příspěvek dr. Milana Šmída.“

Dr. Milan Šmíd: Mediální rady v ČR

Rád bych se vrátil do minulosti k historii vzniku mediálních rad, protože ta víceméně ovlivňuje jejich podobu i dnes, po dvaceti letech. Po roce 1989 stálo tehdejší Československo před úkolem transformovat rozhlasové a televizní vysílání. Tento úkol byl ve všech ostatních postkomunistických státech a sestával zhruba ze dvou bodů:

- vysílání se mělo **demonopolizovat**, tj. měl být zrušen monopol někdejších státních televizí a mělo se umožnit vysílání soukromých subjektů
- dosavadní státní instituce měly být přeměněny na **nezávislé veřejnoprávní nebo**

korporativní instituce, tedy nezávislé na exekutivě.

U nás transformace vysílání stála ještě před jedním krokem – federalizace. Vysílání bylo totiž přísně centralizované a Slovensko se už hlásilo o svoje slovo.

Demonopolizace byla provedena Zákonem o vysílání z roku 1991, který umožnil i soukromé vysílání, zavedl vlastně tzv. duální systém, vytvořil první regulátor.

Ohledně **federalizace** byly již v roce 1991 přijaty zákony, které se uplatnily v roce 1992, kdy se od **Československé televize** a **Československého rozhlasu** odštěpily **Český rozhlas, Slovenský rozhlas, Česká televize, Slovenská televize** a tyto instituce už byly formovány jako instituce nezávislé na státu, včetně financování. Veškeré příjmy z poplatků směřovaly do nich přímo, nikoli přes státní rozpočet. Federalizace nám vlastně pomohla i k deetizaci. Po roce 1992 fungovaly například v televizním vysílání tři subjekty: dotovaná státní **Československá televize** a dvě nezávislé **Česká a Slovenská televize**, žijící z poplatků. Jakmile skončila

federace, zanikla státní televize a od 1. ledna roku 1993 už neexistovala státní média. Proto nám federalizace a následující rozpad Československa pomohly odstranit někdejší státní subjekty.

Úvodem bych rád upozornil na to, že termín ‚mediální rady‘ je zastřešující název pro instituce dvojího druhu, které jsou svým způsobem nesouměřitelné. Řeší se to tím, že se hovoří o ‚**velké radě**‘ a o ‚**malých radách**‘. Existuje tedy **Rada pro rozhlasové a televizní vysílání**, což je regulátor vysílání. ‚Malé rady‘ jsou **Rada České televize**, **Rada Českého rozhlasu** a **Rada ČTK**, což jsou kontrolní orgány. Ta první vykonává státní správu v oblasti vysílání a ostatní uplatňují právo veřejnosti na kontrolu činnosti **České televize**, **Českého rozhlasu** a **ČTK**.

Historie vzniku mediálních rad

Co mají ty dva druhy rad společného? To, že o obsazení všech těchto rad rozhoduje výhradně **Poslanecká sněmovna**. Proč k tomu došlo? Byl jsem u zrodu legislativy, takže vím, že legislativci se řídili jednak doporučením **Rady Evropy**, které nám dalo určité směrnice, jakési ‚guidelines‘, aby zřízení rad odpovídalo standardům demokratického světa. Dále se hledala inspirace v západní Evropě.

Tehdy ve **Velké Británii** spravovala televizi nezávislá televizní komise, která regulovala soukromé vysílání, a BBC byla regulována zcela samostatně. Televizní komise se sestávala z 12 členů, jejichž výběr, nominace a složení bylo podobné jako u Rady guvernérů. Bylo to 12 lidí, které jmenovala oficiálně královna na doporučení premiéra nebo vlády, ovšem až po předjednání v Parlamentu. Stejný postup byl i u Rady guvernérů. Od roku 2007 se televizní komise jmenuje Board of Trustees. Tento model byl pro nás nepoužitelný z toho důvodu, že zde byla dosti těsná návaznost na

exekutivu (na vládu) a převládala obava, že by se v těch teprve rodících se demokratických poměrech nedosáhlo takové demokratické kultury jako ve Velké Británii a že by každá další vláda zneužila této návaznosti a média ovládala. Proto byl tento model zavržen.

V **Německu** je regulátorem vysílání – hovořím o velkých radách – tzv. Landesmedienanstalten, což jsou regulátoři, kteří jsou ustaveni v jednotlivých spolkových zemích, protože německá ústava dává kompetence k rozhlasovému a televiznímu vysílání jednotlivým spolkovým zemím. Takže tam existuje více zákonů, více Landesmedienanstalten, které mají sice rozdílnou strukturu, ale v zásadě se skládají ze tří částí:

- **plénium** – jakási mediální komise, tzn. Versammlung nebo Medienkommission, která má 25 – 40 členů, nominálně určených zákonem, zastupujících společensky nebo sociálně relevantní skupiny obyvatel.

- **mediální rada** – správní rada, což je odbornější orgán složený ze 4 – 9 členů, kteří médiím rozumějí, nejsou to jenom prostí zástupci veřejnosti.

- **ředitel** – Direktor nebo Geschäftsführer.

Naše malé rady jsou srovnatelné s radami, tzv. Rundfunkrat, u německých veřejnoprávních stanic. V ZDF, která je pouze televizní institucí, působí Fernsehenrat – televizní rada, která je součástí uvedeného trianglu řízení, který je aplikován i u stanic ARD. Vrcholy tohoto trianglu jsou jednak silný intendant, dále Rundfunkrat s 20, 40, někdy dokonce až 77 členy, mezi nimiž jsou nominálně určení lidé zastupující příslušné relevantní sociální skupiny obyvatelstva, konkrétně mládež, odbory, zaměstnavatele, církve, profesní asociace a jiné nevládní organizace. Třetím vrcholem řízení a kontroly vedle intendanta a Rundfunkrat jsou správní rady. Tento

německý model byl pro aplikaci v našich podmínkách začátku 90. let nepoužitelný z toho důvodu, že se ještě nevědělo a nebyla obecná shoda v tom, která společenská skupina bude v budoucím politickém systému tou relevantní, a kdo by ji měl zastupovat. Proto tento model nebyl použit.

Nakonec zvítězil vzor **Francie**. Je sice do jisté míry etatistický, neboť ve Francii si stát vždy držel vysílací média na krátké opratí. Nejvyšším regulátorem je tam **Nejvyšší audiovizuální rada** (CSA), která má 9 členů, z nichž tři jmenuje prezident, tři Senát a tři Národní shromáždění. Tato velká rada má dokonce kompetenci i pro veřejnoprávní vysílání, např. jmenuje ředitele televize a rozhlasu. Dnes je formálně jmenuje prezident, ale na doporučení CSA. Ukázalo se, že tento model je pro východoevropské státy nejpřijatelnější, bylo snadné ho převzít.

Velká rada

Když se podíváme do Polska, do Bulharska, Rumunska a do Česka, později i na Slovensko, nikoli však do Maďarska, pro regulátory se všude víceméně používá francouzský vzor. Podle něho byl formulován i regulátor v prvním federálním zákonu o vysílání z roku 1991 (468/1991). Tehdy měla federální **Rada pro rozhlasové a televizní vysílání** 9 členů, z nichž tři jmenovala **Česká národní rada**, tři **Slovenská národní rada** a tři **Federální shromáždění**. Otázkou bylo, kdo bude třetí člen jmenovaný **Federálním shromážděním**, protože jeden byl Slovák, jeden Čech, a pak nastal spor. Nakonec byla vybrána neutrální osoba, pan Ivan Medek, který se stal předsedou rady. Tato rada působila zhruba 2 roky až do zániku federace. V rámci federalizace současně vznikla česká **Rada pro rozhlasové a televizní vysílání** a slovenská **Rada pro rozhlasové a televizní vysílání**.

Zákony ustavující tyto orgány v podstatě vše opsaly ze zákona o Federální radě, ale s jedním velkým rozdílem. Zatímco Federální rada byla jmenovaná ze tří **zdrojů**, národní rady jmenoval jen jeden zdroj, tehdy to byla Česká národní rada a Slovenská národní rada.

Další rozdíl je v **odvolatelnosti** rad. Už v průběhu 90. let posílila **Česká národní rada** svůj vliv na mediální rady tím, že nově formulovala podmínky odvolání rad. U Federální rady, sestavované ještě podle dobrého vzoru ze západní Evropy, byla možnost odvolat pouze jednotlivé členy výhradně tím orgánem, který je jmenoval. Nešlo tedy zlikvidovat Radu jako celek. Naopak zákony o české Radě pro rozhlasové a televizní vysílání už obsahovaly položku, podle níž mohla být rada odvolaná jako celek. Zpočátku bylo odvolání dosti obtížné, pouze v případě, když **Rada pro rozhlasové a televizní vysílání** nebyla ochotna skládat účty a nepředložila zprávu parlamentu, o kterou ji parlament požádal. Pak ji mohl Parlament nebo Česká národní rada odvolat. Jenomže už v prosinci 1992 se novelou zákona doplnil další důvod odvolání, a to opětovné neschválení zprávy o činnosti Rady. Tady je zakopán klíčový moment závislosti. I kdyby Rada předložila zlatou, brilantovou či jakoukoli zprávu, v okamžiku, kdy se v Parlamentu dá dohromady většina, která odhlasuje, že se jí ta zpráva nelíbí, Rada v podstatě končí. Rada se tím dostává do závislosti na Parlamentu a na politických stranách.

Také u tzv. malých rad (Rada Českého rozhlasu, České televize) byla do zákona už na počátku vložena možnost odvolání Rady jako celku. Opět to bylo řečeno poněkud nejasně – odvolání Rady jako celku bylo možné, když parlament opakovaně v průběhu šesti měsíců konstatoval, že příslušná instituce ne-

plní své poslání stanovené zákonem. Jak se později v roce 2000 ukázalo, na toto odvolání nebylo třeba šest měsíců, mohlo se to odehrát během jednoho dne. Když se tenkrát odvolávala Rada ČT, jedno usnesení přišlo v pátek dopoledne, jedno v pátek odpoledne a Rada skončila. Do novely zákona o České televizi, přijaté po známé zimní televizní krizi, se pak dostalo ustanovení, podle něhož Poslanecká sněmovna může odvolat Radu České televize, později i Radu Českého rozhlasu, kdykoliv, když dvakrát opětovně neschválí jejich zprávy. V čem vidím problém závislosti? Stává se, že se do rady dostane exponent nějaké politické strany nebo nějakých zájmů. Když se však dostane blíže k té problematice, pochopí, jak daná instituce funguje, co by možná potřebovala, a může se stát, že bude ignorovat signály, které mu naznačují, jak by měl rozhodnout. Řekne si naopak, že je lepší rozhodnout v zájmu instituce. Zkrátka se osamostatní. Jenomže v okamžiku, když začne být nezávislý, jako by se začal vzpouzet, odmítl poslouchat, poslanci ho mohou kdykoliv odvolat. A to se právě, bohužel, několikrát stalo.

Velká rada byla odvolána jako celek dvakrát. Jednou v roce 1994, to byl trest za to, že neposlouchala signály z Parlamentu k tomu, jak by měly být udělovány licence. Roli tam hrál ještě zpožděný trest za udělení licence pro TV Nova. V roce 1993 rada ještě přežila jenom proto, že zpráva nebyla ani schválena ani odmítnuta. O rok později však Sněmovna Radu odvolala, i když tehdy šlo o banální věc. Byl to střet o jednu frekvenci Rádía Echo. Poslanci chtěli, aby ji dostal někdo jiný a rada je neposlechla. A tak Rada pro rozhlasové a televizní vysílání okamžitě skončila, Sněmovna ji odvolala jako celek. A zde je také počátek **politizace rad** a jejich obsazování

podle politického klíče. Zpočátku, v letech 1991–1993, nominace členů rad a jejich volba probíhaly na osobnostním základě. Byla důležitá profese, zkušenosti, morální integrita. Po prvním odvolání tato kritéria ustoupila do pozadí a každá další volba členů rady byla více politizována. Druhé odvolání velké rady v roce 2003 bylo exemplárním trestem za prohranou arbitráž s TV Nova. Už v roce 1994 byla rada navolena podle určitého politického klíče a víceméně podle představ vládnoucích politických stran. Když v roce 1996 posílili sociální demokraté, chtěli také svůj podíl v radách. A tak došlo k politické dohodě a místo toho, aby se vyměnilo několik lidí, rada se naopak rozšířila z 9 na 13 členů. V duchu politické dohody ta čtyři místa byla vyhrazena pro opozici. Své kandidáty navrhli sociální demokraté, komunisté a republikáni,, do Rady se dostali jen sociální demokraté v duchu opoziční smlouvy

Malé rady

Také nominace do malých rad byla v počátcích založena víceméně na **osobnostním principu**. Změna přišla v roce 1997, kdy skončilo jejich první volební období (pětileté) a volily se nové rady. Tehdy došlo k zajímavému momentu. Do té doby členové rady pracovali víceméně zadarmo. Lépe řečeno podle zákoníku práce pouze „za ušlý zisk a cestovní náklady“. Pokud vím, snad pan Jiří Grygar jako předseda dostával asi 3 a půl tisíce na náklady jako vedlejší činnost, protože zpočátku měl na starosti i administrativu. V roce 1997 se však rozhodlo, že členství v Radě České televize a Radě Českého rozhlasu bude placenou funkcí. Navíc volba v roce 1997 proběhla už podle politického a stranického klíče. Je třeba však přiznat, že politické strany tehdy ještě do Rady České televize navrhovaly z větší části

odborníky. Tenkrát si ještě netroufly dosadit do malých rad takové politické exponenty, jejichž jedinou kvalifikací byla stranická kariéra, například že působili v tiskovém odboru strany. První konflikt vznikl v roce 1998 volbou nového ředitele ČT, Jakuba Puchalského. Tehdy se tzv. Jiráková rada (vedl ji dnešní profesor Jirák) v dobré víře rozhodovala, že by bylo dobré dát šanci změně před kontinuitou představovanou Ivem Mathé. Členové Rady ČT chtěli dát šanci mladým lidem, zvolili Jakuba Puchalského, kterému tím, podle mého názoru, uškodili. Kdyby byl Jakub Puchalský jmenován ředitelem zpravodajství, byl by to výborný ředitel se zkušenostmi z BBC. Bohužel jako ředitel obrovského ekonomického kolosu, plného finančních zájmů, to ekonomicky nezvládl a po dvou letech sám podal demisi, když zjistil, že ztratil podporu rady. Pak došlo k další volbě ředitele, to byl rok 2000. Tehdy už byly vysílány silné politické signály. Hovořil jsem o tom i s radními. Politické strany měly určitou představu, kdo by měl být ředitelem, ale rada se tehdy ještě zachovala samostatně. Když zjistila, že jmenováním Puchalského pochybila, nechtěla už jmenovat nikoho nezkušeného, ale člověka, který má určité zkušenosti s televizí, aby Českou televizi zkonsoolidoval. Ačkoliv byl pan Chmelíček právník, který byl přijat do ČT spolu s Puchalským, za ty dva roky se seznámil se situací v podniku a radě se zdálo, že by to byl člověk, který by byl pro tu instituci prospěšný. Zvolili tedy Chmelíčka, a tím si vyslovili rozsudek smrti, neboť okamžitě nato byla rada jako celek odvolána přesně tak, jak jsem říkal: v pátek dopoledne jedno usnesení, v pátek odpoledne druhé usnesení a skončila. Pak trvalo delší dobu, než se navolila další rada, a ta už byla silně politická. Politické strany se hádaly, měsíc byla televize bez rady. Nové radě sice

šéfoval pan Mareš – politolog – ale do povědomí veřejnosti vešla spíše pod jménem Jany Dědečkové, což je názorový příznivec strany ODS. Ta v určité dobré víře došla k závěru, že Chmelíček je špatný ředitel a vyvolala s ním konflikt, ke kterému se dlouhou dobu nechťeli připojit sociální demokraté. Chmelíčkovi pak snad zlomilo vaz, když se rozhodl, že odvolá ředitele brněnského studia, protože právě ředitelé regionálních studií jsou velice napojeni na politické struktury. Odvolaný ředitel měl blízko k sociální demokracii, a tak členové rady za sociální demokracii rovněž usoudili, že Chmelíček není dobrý ředitel. Chmelíčka odvolali a začala televizní krize. Určitě ji znáte. Měli bychom se zastavit alespoň u výsledků této události. Politická krize se vyřešila našťástí parlamentní cestou. Bylo svoláno mimořádné zasedání Parlamentu, na kterém proběhla rozprava, na které byla opět Rada odvolána jako celek. Byla přijata novela zákona, která trochu mění způsob nominace a jmenování tzv. „malých rad“, tedy těch kontrolních orgánů:

- U České televize se zvýšil počet členů z 9 na 15
- Dříve kandidáty navrhovali poslanci, nyní návrhy kandidátů přicházejí z různých společenských skupin, které na základě veřejné výzvy Parlamentu zasílají návrhy kandidátů na členy rady, volební výbor vybere trojnásobek voleného počtu členů a předloží ho Sněmovně k hlasování. Ale už to první hlasování ukázalo, jak si to poslanci představovali, neboť skutečně bylo vybráno 45 lidí a byl vytvořen seznam, ale nikoliv abecední, nýbrž podle dohody ve volebním výboru, a začalo se veřejně hlasovat. Podle dohody hlasování skončilo, jakmile byla rada naplněna. Samozřejmě, že se tam dostalo prvních 15 lidí ze seznamu, problém byl jenom u pana Knížíka, tam se

muselo hlasovat opakovaně. Zkrátka opět si poslanci nenechali tuto kompetenci vzít a takto se postupovalo ještě několikrát. Od roku 2005 je již naštěstí hlasování tajné, takže už upřednostňování díky seznamům neexistuje.

Co se týče rozhlasu, zákon byl novelizován o rok později, nicméně stejným způsobem, co se týče navrhování rad i nominace i jmenování.

Byla však zavedena jedna důležitá a užitečná věc, a to rotace po dvou letech, tedy výměna třetiny členů. Dále byly rozšířeny kompetence rad. Na základě novelizací také vznikly dozorčí komise, které rady mají k dispozici jako odborný orgán, jenž by jim měl pomoci orientovat se především v ekonomických, právních a jiných záležitostech, protože členové jsou de facto laici.

Systémový problém

Mediální rady jsou permanentně zdrojem politických debat a byly četné pokusy o nastolení tzv. trojnožky, to znamená, že by alespoň nominace přicházela z více zdrojů: Senát, Sněmovna, prezident. Senát zase předložil návrh zákona o "dvojnožce", tzn. Senát – Sněmovna. Dokonce studentská iniciativa, Inventura demokracie měla jako jeden z deseti požadavků, že by se měla vůbec změnit volba mediálních rad. Strana Zelených jim vyšla vstříc, předložila návrh zákona, ten spadl samozřejmě pod stůl. Můj osobní názor je, že volby a odvolávání mediálních rad je sice špatné, ale nedělejme z toho spásonosný nástroj zlepšení práce veřejnoprávní televize nebo veřejnoprávního rozhlasu.

Problémů s řízením a společenskou kontrolou těchto institucí je více a podle mne jde především o systémový problém. Není totiž jasné, zda Rada České televize nebo Rada Čes-

kého rozhlasu je orgánem kontrolním, nebo je něčím, co se podobá dozorčí nebo správní radě. Má o něčem rozhodovat? Podle zákona jsou rady jakýsi kočkopes, který je v zásadě kontrolním orgánem, jenž se nemá vměšovat do různých záležitostí televize, ale který má velkou pravomoc jmenovat a odvolávat ředitele a má řešit stížnosti na generálního ředitele. V dozorčích radách jsou lidé, kteří mají zastupovat širokou veřejnost, a my od nich nechceme, aby byli mediální experti. Zastupují širokou veřejnost a mají právo se k tomu vyslovit, ale některé záležitosti by měl řešit odbornější orgán, což je, podle mého názoru, chybějící správní rada. Již několik let opakují: v německém systému je pravomoc, řízení nebo kompetence rozdělená mezi tři orgány, což je intendant – ředitel, správní rada a dozorčí kontrolní rada, tj. Rundfunkrat (naše malá rada). U nás je to tak, že de facto ředitel má obrovské pravomoci, protože rada ho sice může odvolat a může ho jmenovat, ale nemůže se mu do řízení žádným způsobem vměšovat. Proto je to systémový problém, který stále nikdo nechce řešit. Problém je právě v té kompetenci, v otázce, zda mají o rozhlasovém televizním vysílání a jeho managementu rozhodovat laici, obrazně řečeno: ženy v domácnosti. Já si myslím, že mají, ale v limitované míře. Skutečným partnerem managementu by měla být správní rada, složená z odborníků, včetně možné menšinové účasti zástupců z řad zaměstnanců. Mediální rady veřejnoprávních vysílatelů tak, jak je známe u nás, by pak nemusely být zaměstnáním na plný úvazek a často trafikou udělenou stranickým sekretariátem.

Když vezmeme německý model, členové Rundfunkrat se scházejí jenom čtyřikrát do roka nebo někdy dokonce dvakrát do roka, nejsou placeni, ale dostávají pouze náhrady

za strávený čas, který věnují vysílání a studiu příslušných materiálů. Tyto náhrady tvoří maximálně třetinu průměrného platu. Volbu těchto členů určuje zákon nikoli politické strany. Také oni mají výkonnou pravomoc v tom, že schvalují volbu ředitele, ale odborné řízení ponechávají na pravomoci intendanta a správní rady, jejíž složení rovněž částečně ovlivňují. Kontrola veřejnosti zde tudíž také

existuje, ale poněkud jiným způsobem než u nás. Zájemci o tuto problematiku si na internetu mohou vyhledat dvě studie: jednu na stránkách Parlamentního institutu pod heslem „médiá“, druhou na stránkách Ministerstva kultury. V té druhé se sociolog Petr Pavlík s moji podporou pokusil navrhnout, zda a jak by se mohl u nás uplatnit německý model. Děkuji za pozornost.

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

příspěvek do diskuse na téma:

Komu „radí“ mediální rady? (a kdo radí jim...)

PhDr. Milan Šmíd, FSV UK

konference Člověk a média

Čtvrtek 19. 4. 2012, 17:30 – 21:00 – Americké centrum, Tržiště 13

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Úkoly transformace R a TV vysílání po roce 1989

a) demonopolizace vysílání, tj. deregulace a nová regulace vysílání za účasti soukromých R a TV stanic

b) federalizace vysílání

c) de-etatizace, tj. transformace státních vysílatelů na nezávislé instituce veřejné služby

ad a) Zákon o provozování R a TV vysílání 468/91 z 30.10.1991 umožnil a legalizoval vznik soukromých R a TV stanic

ad b) od ledna roku 1992 ČST a ČSRo federalizovány, vznik Čro, Sro, ČT, STV

ad c) federalizace přispěla k de-etatizaci, Česká televize, Český rozhlas ustanoveny jako na státu nezávislé subjekty, po rozpadu ČSFR s tímto statutem pokračovaly, od 1. ledna 1993 v ČR neexistují státní média

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Dva druhy „mediálních rad“ založených v letech 1991-1992

- Rada pro rozhlasové a televizní vysílání - orgán státní správy *sui generis* (tzv. velká rada)

§ 4, odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb.

Rada je správní úřad, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání, převzatého vysílání a v oblasti audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání (...) dohlíží na zachování a rozvoj plurality programové nabídky a informací v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dbá na jeho obsahovou nezávislost a plní další úkoly stanovené tímto zákonem a zvláštními právními předpisy.

- Rada Českého rozhlasu, Rada České televize, Rada ČTK - kontrolní orgán veřejnosti (tzv. malé rady)

§ 4 odst. 1 zákona č. 483/1991 Sb., o České televizi

(1) Orgánem, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti České televize je Rada České televize (dále jen "Rada"). Rada má 15 členů. Členy Rady volí a odvolává Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (dále jen "Poslanecká sněmovna") tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy.

§ 4 odst. 1 zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu

(1) Orgánem, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti Českého rozhlasu je Rada Českého rozhlasu (dále jen "Rada"). Rada má devět členů. Členy Rady volí a odvolává Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (dále jen "Poslanecká sněmovna") tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy.

§ 4 odst. 1. Zákona č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři

(1) Orgánem, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu tiskové kanceláře je Rada tiskové kanceláře (dále jen "Rada"). Rada má sedm členů. Členy Rady volí a odvolává Česká národní rada.

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Vzor Velká Británie - regulátor ITC - Independent Television Commission - regulovala jen komerční vysílání - 12 členů - nominace podobné jako u BBC
Board of governors BBC - do 2006 Board of trustees BBC - od 2007

In this section:

The Trustees
How Trustees are appointed
Relationship with Executive Board

Other key relationships
Register of interests
Expenses
Hospitality register

The Trustees

The Trust is made up of a Chairman, a Vice Chairman and 10 Trustees. Four Trustees take special responsibility for England, Scotland, Wales and Northern Ireland. All Trustees are appointed by the Queen on advice from Ministers after an open selection process.

Click on a Trustee for more information

Členy ITC i BBC jmenovala královna na základě doporučení vlády (předjednáno v parlamentu - čtyři členové reprezentují regionální zájmy)
ITC zanikla, dnes regulátor Ofcom, který dohlíží na veškeré komunikace a vysílání
Board of governors změnila nová Charta na Trust BBC

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Vzor Velká Británie - regulátor ITC - Independent Television Commission - regulovala jen komerční vysílání - 12 členů - nominace podobné jako u BBC
Board of governors BBC - do 2006 Board of trustees BBC - od 2007

In this section:

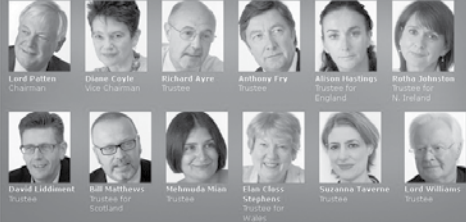
The Trustees
How Trustees are appointed
Relationship with Executive Board

Other key relationships
Register of interests
Expenses
Hospitality register

The Trustees

The Trust is made up of a Chairman, a Vice Chairman and 10 Trustees. Four Trustees take special responsibility for England, Scotland, Wales and Northern Ireland. All Trustees are appointed by the Queen on advice from Ministers after an open selection process.

Click on a Trustee for more information

Členy ITC i BBC jmenovala královna na základě doporučení vlády (předjednáno v parlamentu - čtyři členové reprezentují regionální zájmy)
ITC zanikla, dnes regulátor Ofcom, který dohlíží na veškeré komunikace a vysílání
Board of governors změnila nová Charta na **Trust BBC**

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Vzor Německo - regulátorem vysílání Landesmedianstalten v jednotlivých spolkových zemích

Struktura těchto „mediálních ústavů“ - regulátorů vysílání se skládá ze tří částí:

- » **Plénium, mediální komise** (*Versammlung, Medienkommission*) - 25-40 členů reprezentujících společensky relevantní skupiny obyvatel
- » **Mediální rada, Správní rada** (*Medienrat, Verwaltungsrat*) - 4-9 členů, mediální experti
- » **Ředitel** (*Direktor, Geschäftsführer*)

vysílací zákony specifikují jmenování těchto lidí, část z nich jmenují i parlamenty

Veřejnoprávní vysílatelé ARD a ZDF mají podobnou strukturu řízení, v němž funkce pléna či mediální komise plní vysílací rada nebo televizní rada ZDF (*Rundfunkrats, ZDF Fernsehrat*) - kontrolní orgány

pro Česko v roce 1991 nevhodný model - kdo určí, která skupina obyvatel je „společensky relevantní“ tak, aby byla zastoupěna

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Vzor Francie

regulátor CSA - Conseil
supérieur de l'audiovisuel

9 členů - 3 jmenuje prezident,
3 Senát,
3 Národní shromáždění

Conseillers désignés par le Président de la République	
Michel Boyon, président	jusqu'en janvier 2013
Françoise Laborde	jusqu'en janvier 2015
Francine Mariani-Ducray	jusqu'en janvier 2017
Conseillers désignés par le Président du Sénat	
Alain Méar	jusqu'en janvier 2013
Christine Kelly	jusqu'en janvier 2015
Nicolas About	jusqu'en janvier 2017
Conseillers désignés par le Président de l'Assemblée Nationale	
Rachid Arhab	jusqu'en janvier 2013
Emmanuel Gabla	jusqu'en janvier 2015
Patrice Gélinet	jusqu'en janvier 2017

CSA má kompetence i na
veřejnoprávní vysílání - jmenuje
ředitele (dnes CSA navrhuje -
jmenuje prezident)

Francouzský model převzala většina východoevropských států

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

**Federální rada pro R a TV vysílání - 9 členů - 3 jmenovala ČNR,
3 SNR a 3 Federální shromáždění - zanikla 31.12.1992**

**Česká rada pro R a TV vysílání - v roce 1992 9 členů - všechny
jmenovala ČNR (po roce 1993 Poslanecká sněmovna)**

**Rady Čro, ČT a ČTK - vznik 1992 - všechny jmenovala ČNR (po roce
1993 Poslanecká sněmovna)**

v zákonech se statuty rad ve spěchu opisovaly z federálního zákona
468/91

zatímco Federální rada pro R a TV nebyla odvolatelná jako celek,
ČNR ve svých zákonech zavedla odvolání ostatních rad jako celek a to
na základě politické vůle parlamentu

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Již v 90. letech ČNR posílila kontrolu nad mediálními radami klausulemi o jejich **odvolatelnosti**

Federální rada pro R a TV vysílání (1991-1992) – členové mohli být odvoláni jen jako jednotlivci orgánem, který je jmenoval

Česká rada pro R a TV vysílání (RRTV od 1993) – mohla být odvolána již jako celek, v prosinci 1992 novela vložila nový důvod „opětovné neschválení zprávy o činnosti Rady“

Rady ČRo, ČT a ČTK – také zde do zákona vložena možnost odvolání celé rady, původně, když se „*opakovaně v průběhu šesti měsíců*“ usnese ČNR/PSP že ČT, ČRo nebo ČTK „*neplní své poslání*“ stanovené zákonem
dnešní znění: „(3) *Poslanecká sněmovna může Radu odvolat, neplní-li Rada opakovaně své povinnosti stanovené tímto zákonem, nebo pokud Poslanecká sněmovna dvakrát po sobě neschválí Výroční zprávu o činnosti České televize (Českého rozhlasu) nebo Výroční zprávu o hospodaření České televize (Českého rozhlasu)*“.

Odvolání RRTV jako celku – v roce 1994 „trest“ za udělení licence proti vůli PSP) a v roce 2003 (alibistický „trest“ vlády a parlamentu za prohranou arbitráž ve věci televize Nova)

RRTV – rekonstrukce rady v 1994 již podle politického klíče, její jednobarevnost napadena po volbách 1996, v roce 1997 rozšířena pro členy opozice z devíti na 13 členů.

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Rady ČRo a ČT v letech 1992-1997 obsazeny převážně dle osobnostního principu,

změna přišla v roce 1997, kdy členství v Radách **začalo být honorováno** (do té doby dle §124 zákoníku práce pouze přiměřená náhrada ušlé mzdy a cestovní náklady)

v roce 1998 – člen 13 000 Kč, předseda 20 000

dnes v ČT (ČRo) – 80 procent průměrné mzdy zaměstnanců ČT (ČRo) (předseda 127 procent)

volba rad ČT a ČRo v roce 1997 již podle politického klíče

konflikt v ČT – březen 1998 volba ředitele Jakuba Puchalského, prosinec 1999 Puchalský odstupuje, rada ČT volí v lednu 2000 Dušana Chmelíčka,

Sněmovna 10.3.2000 odvolává Radu ČT, Rada ČT měsíc neexistuje, volba trvá do léta, složení „opozičněsmluvní“

konflikt Rady ČT a ředitele Chmelíčka vrcholí jeho odvoláním 12.12.

Jmenování nového generálního ředitele Jiřího Hodače 20.12.2000 odstartovalo tzv. zimní televizní krizi

Televizní krize - chronologie

12.12.2000 - odvolán generální ředitel Dušan Chmeliček

20.12. - Rada ČT jmenovala nového ředitele Jiřího Hodače (7 z 9 členů pro)
- vytvořen krizový výbor zaměstnanců ČT, protesty proti Hodačovi

22.12. - osobnosti veřejného života v newsroomu podporují protest
- ČT zpravodajství zahajuje okupační stávku

24.12. - Hodačův zpravodajský tým vysílá večerní zprávy ze soukromého studia přes vysílače, zprávy ČT k dispozici jen na kabelu

25-26.12. - pokračuje simultánní vysílání dvou různých zpravodajských relací

27.12. - ČT1 v 19.15 a ČT2 v 19.50 zastavují vysílání

28.12. - vysílání na obou programech obnoveno v 18.45, dublované vysílání večerního zpravodajství pokračuje do 9. ledna

30.12. - Jiří Hodač jmenoval nové členy managementu (finančního ředitele, personalistu a technického náměstka)

1.1.2001 - odbory ČT vyhláší protestní stávku celé ČT

3.1. - masová demonstrace na Václavském náměstí (100 000 lidí)
- mimořádné zasedání Senátu

5-6.1. - mimořádné zasedání Sněmovny, projednávána novela zákona o ČT, výzva Radě ČT, Hodač kolabuje a je hospitalizován

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Rada ČT

Stav roku 1992

- (1) Do působnosti Rady náleží:
 - a) jmenovat a odvolávat generálního ředitele České televize (dále jen „ředitel“) a na jeho návrh ředitele televizních studií
 - b) schvalovat rozpočet a závěrečný účet České televize
 - c) schvalovat na návrh ředitele Statut České televize,
 - d) zřizovat a zrušovat televizní studia České televize (dále jen „televizní studia“), s výjimkou Televizního studia Praha, Televizního studia Brno a Televizního studia Ostrava,
 - e) rozhodovat o stížnostech týkajících se ředitele
- (2) Rada předkládá České národní radě výroční zprávu o činnosti a hospodaření České televize. Rada hospodáří podle vlastního rozpočtu.
- (3) Náklady na činnost Rady a odměny jejích členů se hradí z prostředků České televize

Stav roku 2012 (po novele z roku 2001)

- (1) Do působnosti Rady náleží:
 - a) jmenovat a odvolávat generálního ředitele a na jeho návrh ředitele televizních studií; rozhodnutí o odvolání generálního ředitele musí být písemně odůvodněno a nejpozději do 7 dnů ode dne jeho doručení generálnímu řediteli uveřejněno Radou způsobem umožňujícím dálkový přístup,
 - b) schvalovat rozpočet České televize, přehled pohledávek a závazků a účetní závěrku České televize podle zvláštního právního předpisu, ověřenou auditorem podle zvláštního právního předpisu; do doby schválení rozpočtu hospodaří Česká televize podle svého dlouhodobého plánu ekonomického rozvoje,
 - c) kontrolovat účelné a hospodárné využívání finančních zdrojů a majetku České televize podle schváleného rozpočtu a na zjištěné nedostatky písemně upozorňovat generálního ředitele,
 - d) sledovat naplňování požadavků práva Evropských společenství na transparentnost finančních vztahů v České televizi,
 - e) schvalovat na návrh generálního ředitele Statut České televize,
 - f) předkládat Poslanecké sněmovně ke schválení Kodex České televize, který stanoví zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání; porušení Kodexu České televize je kvalifikováno jako porušení pracovní kázně podle zvláštního zákona,
 - g) schvalovat návrhy generálního ředitele na zřizování nebo zrušení televizních studií (§ 9 odst. 9) a návrhy podle § 9 odst. 8,
 - h) rozhodovat o stížnostech týkajících se generálního ředitele,
 - i) dohlížet na plnění úkolů veřejné služby v oblasti televizního vysílání (§ 2 a 3) a na naplňování zásad vyplývajících z Kodexu České televize a za tím účelem vydávat stanoviska a doporučení týkající se programové nabídky,
 - j) schvalovat dlouhodobé plány programového, technického a ekonomického rozvoje,
 - k) zřizovat dozorčí komisi (§ 8a), schvalovat její kontrolní řád (§ 8a odst. 7) a stanovit výši odměn členů dozorčí komise (§ 8b odst. 4),
 - l) určovat mzdou generálního ředitele.

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Rada ČT

Stav roku 1992

- (1) Do působnosti Rady náleží:
- a) jmenovat a odvolávat generálního ředitele České televize (dále jen „ředitel“) a na jeho návrh ředitele televizních studií
 - b) schvalovat rozpočet a závěrečný účet České televize
 - c) schvalovat na návrh ředitele Statut České televize,
 - d) zřizovat a zrušovat televizní studia České televize (dále jen „televizní studia“), s výjimkou televizního studia Praha, Televizního studia Brno a Televizního studia Ostrava,
 - e) rozhodovat o stížnostech týkajících se ředitele
- (2) Rada předkládá České národní radě výroční zprávu o činnosti a hospodaření České televize. Rada hospodaří podle vlastního rozpočtu.
- (3) Náklady na činnost Rady a odměny jejích členů se hradí z prostředků České televize

Stav roku 2012 (po novele z roku 2001)

- (1) Do působnosti Rady náleží:
- a) jmenovat a odvolávat generálního ředitele a na jeho návrh ředitele televizních studií; rozhodnutí o odvolání generálního ředitele musí být písemně odůvodněno a nepozději do 7 dnů ode dne jeho doručení generálnímu řediteli uveřejněno Radou způsobem umožňujícím dálkový přístup,
 - b) schvalovat rozpočet České televize, přehled pohledávek a závazků a účetní závěrku České televize podle zvláštního právního předpisu, ověřenou auditorem podle zvláštního právního předpisu; do doby schválení rozpočtu hospodaří Česká televize podle svého dlouhodobého plánu ekonomického rozvoje,
 - c) kontrolovat účelné a hospodárné využívání finančních zdrojů a majetku České televize podle schváleného rozpočtu a na zjištěné nedostatky písemně upozorňovat generálního ředitele,
 - d) sledovat naplňování požadavků práva Evropských společenství na transparentnost finančních vztahů v České televizi,
 - e) schvalovat na návrh generálního ředitele Statut České televize,
 - f) předkládat Poslanecké sněmovně ke schválení Kodex České televize, který stanoví zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání; porušení Kodexu České televize je kvalifikováno jako porušení pracovní kázně podle zvláštního zákona,
 - g) schvalovat návrhy generálního ředitele na zřizování nebo zrušení televizních studií (§ 9 odst. 9) a návrhy podle § 9 odst. 8,
 - h) rozhodovat o stížnostech týkajících se generálního ředitele,
 - i) dohlížet na plnění úkolů veřejné služby v oblasti televizního vysílání (§ 2 a 3) a na naplňování zásad vyplývajících z Kodexu České televize a za tím účelem vydávat stanoviska a doporučení týkající se programové nabídky,
 - j) schvalovat dlouhodobé plány programového, technického a ekonomického rozvoje,
 - k) zřizovat dozorčí komisi (§ 8a), schvalovat její kontrolní řád (§ 8a odst. 7) a stanoví výši odměn členů dozorčí komise (§ 8b odst. 4),
 - l) určovat mzdu generálního ředitele.

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Rada ČRo

Stav roku 1992

- (1) Do působnosti Rady náleží:
- a) jmenovat a odvolávat generálního ředitele Českého rozhlasu (dále jen „ředitel“) a na jeho návrh ředitele rozhlasových studií
 - b) schvalovat rozpočet a závěrečný účet Českého rozhlasu
 - c) schvalovat na návrh ředitele Statut Českého rozhlasu,
 - d) zřizovat a zrušovat regionální rozhlasová studia Českého rozhlasu (dále jen „rozhlasová studia“), s výjimkou rozhlasových studií v Plzni, v Českých Budějovicích, v Praze, v Ústí nad Labem, v Hradci Králové, v Brně a v Ostravě,
 - e) rozhodovat o stížnostech týkajících se ředitele
- (2) Rada předkládá České národní radě výroční zprávu o činnosti a hospodaření Českého rozhlasu. Rada hospodaří podle vlastního rozpočtu.
- (3) Náklady na činnost Rady a odměny jejích členů se hradí z prostředků Českého rozhlasu

Stav roku 2012 (po novele z roku 2002)

- (1) Do působnosti Rady náleží:
- a) jmenovat a odvolávat generálního ředitele a na jeho návrh ředitele rozhlasových studií Českého rozhlasu (dále jen „rozhlasová studia“); rozhodnutí o odvolání generálního ředitele musí být písemně odůvodněno a nepozději do 7 dnů ode dne jeho doručení generálnímu řediteli uveřejněno Radou způsobem umožňujícím dálkový přístup,
 - b) schvalovat rozpočet a závěrečný účet Českého rozhlasu a kontrolovat plnění rozpočtu Českého rozhlasu,
 - c) schvalovat na návrh generálního ředitele Statut Českého rozhlasu,
 - d) předkládat Poslanecké sněmovně ke schválení Kodex Českého rozhlasu, který stanoví zásady naplňování veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání; porušení Kodexu Českého rozhlasu je kvalifikováno jako porušení pracovní kázně podle zvláštního zákona,
 - e) schvalovat návrhy generálního ředitele na zřizování nebo zrušení rozhlasových studií (§ 9 odst. 8) a návrhy podle § 9 odst. 7,
 - f) rozhodovat o stížnostech týkajících se generálního ředitele,
 - g) dohlížet na plnění úkolů veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání (§ 2 a 3) a na naplňování zásad vyplývajících z Kodexu Českého rozhlasu a za tím účelem vydávat doporučení týkající se programové nabídky,
 - h) schvalovat dlouhodobé plány programového, technického a ekonomického rozvoje,
 - i) zřizovat dozorčí komisi (§ 8a) a stanoví výši odměn členů dozorčí komise (§ 8a odst. 7),
 - j) určovat mzdu generálního ředitele.
- (...)
- (4) Rada ani její členové nesmějí přímo zasahovat do tvorby a vysílání rozhlasových pořadů.

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Po roce 2003 četné pokusy o tzv. trojnožku (Dostál) a dvojnožku (Senát), studentská iniciativa Inventura demokracie, 2009 Strana Zelených vychází jejím požadavkům vstříc - návrh zákona – 9 členů (Senát, Sněmovna, prezident) - neprošel

Změna volby a odvolávání mediálních rad řeší problémy fungování veřejnoprávních médií jen částečně

některé problémy jsou systémové, otázky:

jsou rady orgánem dozorčím? nebo správním?

měly by být obsazovány zástupci široké veřejnosti nebo odborníky?

měla by být činnost členů rady honorována v dosavadní výši?

německý model – trojúhelník jasně definovaných vztahů ředitel-správní rada- dozorčí rada (Rundfunkrat)

Vznik a funkce tzv. „mediálních rad“

Zájemci o problematiku a srovnání s jinými zeměmi mohou nalézt další informace v dokumentech

Vysílání veřejné služby v zemích Evropské Unie, jeho organizace a fungování – studie Parlamentního institutu
dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=70698>

Studie: Skladba a úloha rady zastupující veřejnost u média veřejné služby a aplikace německého modelu v České republice
dostupné na
<http://www.mkcr.cz/cz/media-a-audiovize/studie/studie:-skladba-a-uloha-rady-zastupujici-verejnost-u-media-verejne-sluzby-a-aplikace-nemeckeho-modelu-v-ceske-republice-101016/>

Děkuji za pozornost

ROMAN BRADÁČ

*Od roku 1994 působil v zahraniční redakci ČT.
V letech 2003 až 2008 byl stálým zpravodajem v USA,
po návratu se stal ředitelem vnějších vztahů televize. Od listopadu
2009 byl vedoucím sekretariátu generálního ředitele a od srpna
2011 vedl jako ředitel kanálu ČT24 zpravodajství televize.
Po neúspěšné kandidatuře na místo generálního ředitele ČT
na podzim 2011 z televize odchází.*

David Smoljak:

Máme mezi námi kandidáta na post ředitele České televize, pana Romana Bradáče, který má zkušenosti přímo z médií, na která vliv mediálních rad doléhá nejvíc.

Roman Bradáč: Mediální rady v médiích veřejné služby

„Děkuji za slovo, dobrý večer. Kandidátů nebo zájemců o místo ředitele České televize bylo asi 60. Pro mne to bylo od počátku jednoznačné. Věděl jsem, že jdu s klackem na tank. Při mé povaze mi ale nezbylo než to učinit a otevřít hledi. Můj motiv byl dvojitý. Když jsem se vrátil z Ameriky, byl jsem poměrně zaskočen tím, jak málo se posunula diskuse na téma veřejná média. Také mě vyděsilo, jakým způsobem si někteří lidé v této zemi – a je úplně jedno, jestli jsou to politici nebo lidé uvnitř televize, vně, z byznysu, z lobbingu – uzurpují určité nitky, za které potom tahají a získávají různé bonusy. To by bylo poměrně široké téma, ale přišel jsem mluvit o něčem jiném.

Jsem rád, že je tady tolik lidí a bych byl radši, kdyby se tomu říkalo spíš diskuse než konference, protože ta diskuse má cenu. Česká televize, stejně jako ostatní veřejná média, je veřejná proto, že je to věc veřejnosti. A tudíž kdokoli z vás, kdokoli z lidí na ulici, kdo platí poplatky, má právo k tomu něco říct. Pan Šmíd říkal, že je to otázka systému. Bezesporu s tím souhlasím. Systém je tu špatně nastavený a musí se s tím něco udělat dříve, než se to prostředí, o které nám jde, zcela ztratí nebo zcela rozmělní. Vlastně se neztratí, ale rozmělní se jeho vliv. Normotvornost, kterou podle mého názoru mají veřejná média vytvářet, zcela zanikne v zastírání skutečnosti. Tudíž jsem rád, že o tuto diskusi je tady tak velký zájem.

Strávil jsem v České televizi 18 roků, takže jsem zažil drtivou většinu toho, o čem pan Šmíd hovořil. A strávil jsem ten čas většinou ve zpravodajství, které je první nebo jedno z prvních míst na ráně, kde se tyto věci dějí. Zažil jsem tam období kolem televizní krize. Spousta lidí mi vytýkala, že jsme se tam prostě něčemu postavili. Čím víc času od té chvíle

uběhlo, tím mám silnější pocit, že to bylo správné. Byla šance, jak zastavit model, který byl asi nastartován tak, aby to proběhlo jako na Slovensku s STV. STV vlastně dnes je – snad se kolegů ze Slovenské televize nedotknu – druhořadá televize. A myslím si, že veřejná televize ve střední Evropě a v demokratické zemi by taková rozhodně neměla být.

Jak jsem řekl, strávil jsem většinu času ve zpravodajství a právě zpravodajství společně s financováním televize jsou hlavními objekty pečlivého a často až přepečlivého sledování Radou České televize. Mám mluvit o tom, jakým způsobem jsem s radními a s radou jako celkem – protože to je veliký rozdíl – komunikoval. Budu se snažit koncentrovat jenom na tuto otázku.

To, že zpravodajství a financování je skutečně ve středu zájmu, je v podstatě po mnoho let dané, bez ohledu na to, kdo v radě sedí, kdo jí předsedá, a dokonce i bez ohledu na to, kdo zrovna vládne ze Strakovy koleje. O logice věci jsem si s radou i s radními povídal velmi často a je třeba říct, že kvalita a smysluplnost – především smysluplnost – takové diskuse byla a předpokládám, že stále je, velmi kolísavá. Čas od času v radě sedí osobnost, která je sice obecně uznávaná, veřejně známá, která však selhává v komunikaci úplně stejně jako radní společensky méně významní nebo lidé, kteří se objevili z nějakého tiskového odboru. Myslím si, že zásadní nedostatek v Radě České televize je komunikace, fungující v několika úrovních, které nejsou zcela kompatibilní, a někdy končí i v osobní rovině. K tomu by nemělo docházet i přes to, že země s 10 miliony obyvatel je nepatrná, jak s oblibou říkám, je to Manhattan.

Říkal jsem, že zájem o televizi je motivován především tím, že se v ní točí obrovské peníze, miliardy, to je jedna věc. Druhá věc je zpra-

vodajství České televize, které vždycky bude vnímáno jako jeden z hlavních mediálních zdrojů v této zemi. Chybou nastaveného procesu je komunikace. Začíná to výběrem radních, který je závisle nezávislý jako legendární princezna Koloběžka. Slova o nezávislosti radních jsou podle mého názoru i podle mých zkušeností z minulých let snadno zpochybnitelná. Vždy se v horizontu měsíců objeví skupiny, které radní přichází skrytě hájit. Říkal jsem skrytě a v tom vidím hlavní háček. Ba co víc, možná pořádný hák. Problém je v tom, že údajná a často omílaná apolitičnost rady je zcela bezobsažný argument, který je na závalu věci, a to bez ohledu na slova o nezávislosti a apolitičnosti. Radní České televize vybírají a schvalují politici, nemůže tedy jít o orgán, který je politicky nezávislý. Zástěrka s nominací z různých intelektuálních skupin a různých dalších organizací mi připadá velmi naivní. Zakopaný pes je tedy v tom, že se rada tváří jako politicky nezávislá a společensky se tak vymezuje. Všichni čteme občas v novinách, že proběhlo – teď nemluvím jen o Radě České televize – nějaké nezávislé výběrové řízení či audit, že vznikla nějaká komise, která má vyšetřit nějaký velký průšvih. Vzpomíná si někdo z vás, že by nějaká komise, zvláště parlamentní, někdy v této zemi dotáhla něco do konce? Většinou dochází jenom k časovému rozmělnění problému, krytí jednotlivých lidí. To je pro mne osobně zcela nepřijatelné. Když jsem v roce 2003 odcházel do Ameriky, říkal jsem si, že až se za 5 let vrátím zpátky, společnost získá nějaký rytmus, že se přece jenom něco změní. Nezměnilo se vůbec nic, a pokud ano, tak podle mne spíše k horšímu. To, co vnímám jako veřejně nutné a prospěšné, se tady nepěstuje. Naopak. Troufnu si říct, že to bude mít veliký vliv na již zmiňovanou normotvornost příštích generací, na to, co

budeme vnímat jako kulturně i sociálně pozitivní jevy.

Domnívám se, že je tady určitý záměr, možná nedomyšlenost, že se oba póly začínají přibližovat. To je špatné a brzy se to projeví. Možná už se to ukazuje, ale my to zatím ještě nevnímáme. Uvítal bych především, aby nastala určitá transparentnost jednotlivých mandátů a tedy i názorů radních, pochopitelně hájících určitý širší zájem. Sněmovna je zřizovatelem médií veřejné služby a nese tedy za ně velkou míru zodpovědnosti, kterou přenáší legitimním způsobem na radní. Těžko však můžeme mluvit o tom, že schválením kandidáta za radního ten proces končí a kandidát se stává nezávislým radním, byť zvoleným politiky. Taková představa je pochopitelně natolik idealistická, že by se tomu musel pousmát i naivní fantasta. Myslím, že by pomohlo, a to nejen v rámci vnitřní komunikace, zmíněnou vazbu odkrýt a veřejně ji přiznávat. Pokud například do Rady České televize přispěje svou nominací ODS, ať víme, že ten konkrétní člověk je tam za ODS. Než nastane přijetí německého modelu, o kterém zde hovořil pan Šmíd, tedy zavedení správní rady, jejímiž členy budou odborníci, jako přechodná fáze by úplně postačilo, aby si lidé sami udělali představu, protože veškeré schůze Rady České televize jsou veřejně přístupné.

Občas na schůze Rady veřejnost chodí, ale spíš stále stejné tváře. Nicméně je to určitá možnost udělat si představu o tom, jak vlastně funguje. Museli byste být slepí, hluchí, hloupí, abyste nepostihli určitou vazbu v střednědobém horizontu, kdo komu pomůže, kdo koho vyzdvihne, na koho se naopak nesmí sahat. To není gentlemanské prostředí a tudíž pro mne těžko skousnutelné. Nominace svazuje s navrhujícími organizacemi, proto je podle mne

nefunkční ve smyslu systému organizování volby rady a především jeho aplikace v rámci České televize nebo Českého rozhlasu.

Otevřenost a transparentnost by pomohly samotné televizi a především těm, kdo si tento druh služby platí, což jsme skoro všichni. Mnohokrát jsem zcela soukromě mluvil s řadou politiků i radních o možnosti definovat veřejnou mediální službu jako jeden z prvků kulturní, sociální a politické normotvornosti, jako fenomén, který je vnímán jako veřejně prospěšný. Dokonce jsme se i s panem Hvižďalou zúčastnili 18. listopadu 2010 na půdě Parlamentu poměrně zajímavé diskuse právě na tohle téma, která nakonec zůstala jenom takovým nástřelem, ostrůvkem a dál se nic nedělo. Dnes už diskuse, především s politiky, na tohle téma vnímám jako možná zbytečně strávený čas. Politici se sice tváří, že o to mají zájem, ale neudělali nic pro to, aby se učinily nějaké konkrétní, a to zdůrazňuji, konkrétní kroky k posunu v úvahách o veřejných médiích v této zemi.

Pan Šmíd hovořil o tom, že při sestavování první rady se politici řídili doporučením Rady Evropy. To samozřejmě stále funguje, doporučení z Rady Evropy neustále tečou, jenom jsou tady v drtivé většině zcela ignorována. Je smutné, že ministr kultury, už tedy byvší, vůbec netuší, že něco takového existuje. Ministra kultury vnímám jako člověka, který by měl mít zájem o to, aby v televizi veřejné služby nešla např. Rodinná pouta, nebo pořady podobného druhu.

Není přece možné měřit kvalitu veřejné služby jenom sledovaností. To přece samo o sobě popírá systém, na němž takový druh televize funguje. Můžeme si říci: fajn, uděláme jenom komerční televizi! Možná to bude fungovat, ale ne na 10milionovém trhu. V Americe jsem sledoval kanál, kde vysílají

jenom Snooker... V angličtině ho sleduje celý svět a za hodinu má větší sledovanost než všechny české televize za týden. Musíme si uvědomit, že jsme prostě malá země. A doporučení, která přicházejí z Rady Evropy, mají smysl – ačkoli jsem dost kritický k doporučením z ústředí. Mrzí mě, že léta se to tady dělá tak, že to dostane nějaký úředník a přidělí dokumentu číslo v archivu a v kartotéce. To je obrovské mrhání a možná i určitý projev arogance.

Další problém komunikace vidím v tom, že je rozdíl mezi komunikací s Radou jako celkem, tzn. během zasedání Rady, a s jednotlivými radními – ať u kafe, u piva nebo zcela oficiálně, když přijdou s nějakou kritikou. Pokud mne někdo oslovil s dotazem či výtkou, obvykle jsme si tu situaci tváří v tvář vysvětlili a dohodli se na dalším postupu. Pochopitelně zpravodajství České televize jako každé zpravodajství dělá spoustu chyb, zvláště když jde o zpravodajství, které je kontinuální. Je docela zásadní rozdíl v tom, když se jedná o chybu z blbosti, když někdo udělá něco špatně, jsme lidi, všichni děláme chyby, anebo je vytvořena v duchu budování jakési úmyslné virtuality, což je velký průšvih a řeší se to daleko složitěji.

Pro plátce televizních poplatků platí jedna věc: **nesmí rezignovat**. Nesmí rezignovat, je to veřejná služba, kterou si platíme. Pokud nebude autobus jezdit podle jízdního řádu, půjdeme si všichni někam stěžovat. Pokud bude v rohlíku kus skla, budeme si stěžovat u pekaře. S televizí je to stejné. Česká televize není komerční televize, přestože se na ni tak mnohdy nazírá. Mám pocit, že je tady skupina lidí, kteří se snaží všechno dát do jednoho pytle, a chápal jsem pana doktora Železného, rozuměl jsem tomu, proč mu šlo o přiblížení televizí, proč se snažil vymyslet nějaké měřítko úspěšnosti televize. A vymyslel to geniálně:

úspěšnost se začala měřit sledovaností. Ale to je přece úplně špatně. Česká televize jako veřejné médium nemůže konkurovat komerční televizi ve sledovanosti. Musí konkurovat v kvalitě, v jedinečnosti, v možnosti vybrat si něco jiného, co může nabídnout jenom tato televize. Proto ji Parlament zřizuje, proto ji máme na trhu. Můžeme si říci, že ji nepotřebujeme, ale to se stalo jenom párkrát a vždycky to udělal člověk, který se pak stal diktátorem. To není nic veselého.

Další problém je, že část radních se v dlouhodobém horizontu v problematice médií a v televizní problematice nedokáže vůbec orientovat. Mnohdy jde o velmi zdatné ekonomy, plodné režiséry, dramatiky či jinak významné činné osoby. Ale televize je velmi specifická a bylo by skutečně dobré, aby se na každou projednávanou záležitost v rámci rady našel někdo, kdo k tomu může něco smysluplného říct – pokud by fungovala správná rada, je to zbytečné. Aby se tam jenom nezacpal problém žvýkačkou, a ono to nějak dopadne, ono to pojede dál. A až bude zle, tak zase přijdeme na ředitele s bubnem a řekneme: „Jestli budeš zlobit, zdvihne ti mandle. Tys to tady přešvihl.“ A ředitel se bude bránit: „Nepřešvihl, vždyť jste mi to minule nebo před měsícem schválili.“ Tak jako se vyvíjí tlak na radu, vyvíjí rada určitý druh nekonkrétního tlaku nebo bezdůvodného tlaku na ředitele. Je úplně jedno, jestli tam byl Jirka Janeček, teď Petr Dvořák, předtím Jakub Puchalský. Ten model prostě funguje a myslím si, že dokud nebude správná rada, bude tento tlak fungovat pořád.

Telefonát od radních přicházel mockrát, zvláště když jsem seděl v židli ředitele zpravodajství. Většinou to byly triviality, které jsme si rychle vysvětlili. Za ta léta, co jsem s politiky pracoval jako novinář, který s nimi

létal do světa, jsme se mnohokrát bavili o věcech, které s českou politikou neměly nic společného, a vybudovali jsme si určitou vazbu. Velmi dobře vědí, že jsem člověk, který věci říká zcela na rovinu a pokud možno co nejpříměji. Takže telefonátů ubývalo, i pokusů říci: „Hele, jestli nebudeš hodnej, jestli ve zpravodajství ještě bude tohle, tak si uvědom, že Janeček zase za tebou tolik nestojí...“ Na to jsem reagoval: „No, tak teď jsem se poděsil, teď mám opravdu strach. Protože od té doby, co jsem se vrátil z Ameriky, zanedbávám spoustu osobních věcí, které potřebuju dodělat, mám pár projektů, ke kterým se potřebuju dostat. To jste mně fakt vyděsil tím, že mi vyhrožujete!“ Pak bylo ticho a většinou říkali: „Ale to nebyla výhrůžka.“ A já na to: „Ne? Ale já jsem to tak pochopil. V pořádku, můžeme si o tom povídat někde jinde.“ A když člověk nekývnul, telefonáty tohoto druhu začaly velmi rychle ubývat. Teď nemluví o chybách, chyby jsou chyby. Ty někdy udělá každý – redaktor, editor nebo moderátor. Dostane za uši, nějakou pokutu, a tím to vlastně končí, protože chyby se stávají. Ale nesmějí se o toho jedince stávat pořád, pak je to průšvih.

Někdy během těch telefonátů nastaly tragikomické chvíle, když si radní stěžovali na něco, co se vůbec nestalo nebo se odehrálo úplně jinak. S tím souvisí další fakt, že mnoho z radních vysílání sledují velmi nedůsledně a fungují jako úředníci, kteří prostě shromažďují stížnosti od jiných a obsah si většinou ani neověřují. Tato cesta obvykle samotný obsah stížnosti dosti zkreslí a to jsou pak docela trapné chvíle. Přes mnohé výhrady na hlavu bývalého předsedy Rady pana Baumruka – s ním jsem byl schopný o televizi mluvit velice rychle, protože to byl člověk, který nikdy neprestal být televizákem. Znal perfektně

všechny problémy uvnitř televize, třítisícové firmy. Někteří lidé tam stráví celý život, je to úzký druh profese. A místa se jakoby dědí, protože kam jinam jít z televize, když jsou to technici, kameramani atd. Jiří Baumruk to dokázal celkem zdatně analyzovat a nikdy neztrácel čas diskusí o tématech, která plavala na vodě, která byla zcela zástupná, a to mi v komunikaci s ním výrazně usnadňovalo práci. Je velmi důležité, aby radní opravdu dokázali rychle vyhodnotit, co je podstatné a co podstatné není. V současné Radě tento prapor drží pan Mezuláník, o televizi přemýšlí, věnuje se jí, je to odborník, který dokáže věci popsat. Mnohdy jsme měli jiný názor na věci, což je normální. Ale jsem rád, že tam lidé tohoto druhu přeci jen jsou. Ještě to není úplně špatné, jak jsem si chvílemi myslel. Jsem přesvědčen, že upadající kvalita komunikace mezi managementem České televize a Radou je způsobená především těmi nedostatky, které jsem zmínil.

Nechci, aby zůstalo jenom u kritiky. Navrhuji daleko větší transparentnost při nominaci radních, snížil bych jejich počet zpátky aspoň na 11 nebo ještě lépe na 9. Dále je podle mne nutné hledat možnosti většího prostoru pro vliv veřejnosti a tedy případnou veřejnou kontrolu radních, nejen kontrolu ze strany těch, kteří radní do těch křesel posadili. Byl jsem poměrně kritický, ale vzhledem k mým zkušenostem a vůbec k tomu, jak jsem založený, otevřený a realistický, chci jen říct, že mezi radními se za ta léta našla celá řada lidí, kteří měli zájem pomoci veřejné službě, měli zájem o televizi a chápali ji jako prostředek k vytváření veřejného dobra. Byli to lidi charakterní, vzdělaní a odvážní v komunikaci. Bohužel, musím říct, že za celou dobu, co jsem byl v televizi, tam tento druh lidí byl v menšině. Ale je to dané systémem

a možná někteří mají jen pouhopouhý lidský strach. Lidé, o kterých jsem mluvil a kteří byli v menšině, zkrátka pochopili jednu věc, totiž že veřejná televize, nebo veřejná média obecně, prostě nemůžou být byznysem, nemůžou být měřena tímto způsobem. To je úplně proti logice té firmy. Myslím si, že to je klíčová věc.

Na závěr jsem chtěl říct, že problém kvality a nezávislosti mediálních rad v České televizi je součástí daleko většího problému, který jsem naznačil v úvodu, a to jak vymezit veřejná média nebo média veřejné služby. V současné době se přece jen mnohé změnilo a bylo by fajn, aby si toho konečně všimli ti, kteří jsou za to zodpovědní. Děkuju vám."

KAREL HVÍŽDALA

Novinář a spisovatel, v letech 1978–89 žil v exilu v Německu. Po roce 1989 šéfreportér a předseda představenstva vydavatele Mladé fronty Dnes, později spoluzakladatel a šéfredaktor časopisu Týden. Nyní na volné noze. Autor více než dvaceti knih rozhovorů, pěti próz, řady rozhlasových her, dvou knih o médiích.

SROVNÁNÍ ČINNOSTI MEDIÁLNÍCH RAD U NÁS A V ZAHRANIČÍ

David Smoljak:

„Třetím hostem je novinář Karel Hvíždala, který se médií zaobírá v podstatě celý život. Poprosím ho o nezaujatý pohled jako záspice tisku.“

Karel Hvíždala:

„Dobrá večer, dámy a pánové, ale předesílám, že jsem určitě zaujatý. (smích) Zaujatý podle Váší Trávníčka znamená být do něčeho zabraný, ponořený, a to já bezesporu jsem, od toho se nemohu odpárat.“

Navázal bych nejprve na kolegu Bradáče několika poznámkami. V historii moderní žurnalistiky jsou mně známy dva případy pokusu o brutální zásah. Condoleezza Riceová po útoku na „dvojčata“ zavolala šéfredaktory jak Washington Post, tak New York Times a snažila se je instruovat, jak mají o přepadení USA psát: reakce byla jednoznačná. Hned to oba deníky zveřejnily. A tím to vlastně skončilo. Něco podobného jsem zažil v Německu, když kancléř Kohl nevydržel, přímo do vysílání zavolal tehdejšímu šéfredaktorovi

nebo intendantovi Fridrichu Novotnému a začal na něj křičet. Zveřejnili to hned na konci těch zpráv a kancléř měl obrovskou ostudu. Takže stačí transparentnost, aby se pokusy zasahovat do zpravodajství neopakovaly.

Ale k tomu musí mít šéfové odvahu a musí mít i takové postavení, tj. plat, odstupné atd., aby si to mohli dovolit. Když se vzeprou a náhodou by byli vyhozeni, tak z toho, co dostanou, mohou žít do smrti. To gesto vzpoury je ale důležité pro uhájení nezávislosti. A proto šéfredaktoři velkých novin mají většinou ve staré Evropě smlouvy postavené tak, aby nebyli ohrožitelní, když se výkonné moci postaví. To je naprosto nesrovnatelné se situací u nás. Například šéf BBC Mark Thomson měl třikrát větší plat než předseda vlády, a to mu samozřejmě zaručuje nezávislost.

Nejdřív jsem chtěl uvést několik doplňujících poznámek k vývoji a vysvětlit několik pojmů, protože hlavní věci tady byly řečeny.

Princip veřejnoprávnosti vznikl v roce 1927 ve Velké Británii, kdy se tehdejší šéf-

redaktor John Reith rozhodl změnit British Broadcasting Company na Corporation. Důvod nebyl primárně politický, ale kulturní a ekonomický. Měl strach, že na něj budou vyvíjeny tlaky, aby se víc vydělávalo. Úroveň vysílané kultury – tehdy v rádiu – prostě šla dolů na průměr a to se mu nelíbilo, zároveň bylo třeba řešit nedobrou ekonomickou situaci atd. To vše vedlo k změně, tedy k vytvoření rady – Board – která měla odstínit všechny tyto vlivy. Zrovna v těchto dnech Wenzel Strategies zveřejnil v Americe výsledky dubnového průzkumu o tom, jestli Hollywood a komerční televize mají negativní vliv na americkou kulturu. Obrovská většina, u konzervativců dokonce 92 %, uvedla, že snižují kulturní úroveň Ameriky a že je s tím třeba něco dělat. Tento názor jde ale napříč všemi politickými stranami, dokonce všemi věkovými kategoriemi. Přes 50 a více % respondentů říká, že už to není možné, že by se s nízkou úrovní televizního vysílání mělo něco dělat. Řeší se tam i otázka, zda celebrity vytvářejí dobré vzory chování, jaká je jejich inteligence atd.... Hollywood tam dostal tedy naprosto tvrdě na frak. Snižování úrovně masové kultury už je to fenoménem, kterým se zabývá i Amerika, která tyto kultury průměrnosti vymyslela a vypěstovala. Shodou okolností probíhá v tento týden podobná akce na Slovensku – iniciativa se jmenuje Dobré noviny a chce vyburcovat debatu o tom, že by média neměla být jenom o krvi, nehodách, senzacích a celebritách atd. Nemyslím si, že debata pomůže. Dokud se na nejnižší zábavě dá vydělávat, nic se nezmění. Ale v televizi v Americe jistě šance je, protože některé placené televize – pay TV – vysílají dobré filmy nebo lepší filmy než je průměr, nevysílají reklamu, a sledovanost jim začíná podle posledních dostupných údajů

stoupat. S tím se donedávna nepočítalo. Takže jistý pohyb a jistá hranice nasycenosti levnou ejakulací emocí ve společnosti asi už existuje. V Evropě by tuto změnu mohly vyvolat změny cílové skupiny: pokud se na nějakou stanici dívají jen nezaměstnaní a úplně chudí, nebude mít inzerci a bude se muset zvýšit úroveň vysílaných pořadů. Například příjmy z inzerce, pokud se tendence nezmění, by RTL už za dva roky mohly přivést ke krachu.

Jak fungují **veřejnoprávní média**? Do Evropy se tento model dostal těsně po válce, kdy důstojníci z Cambridge a z Oxfordu, kteří byli v okupační armádě, začali radit médiím. V každém okupačním sektoru k tomu byli vyčleněnicelé štáby vzdělaných důstojníků. Dostali za úkol instruovat vydavatele a šéfredaktory nových povolených médií. Překládali jim anglické pořady a články z tištěných médií a ti podle toho začali rozlišovat zprávy od komentářů a učili se analytické a investigativní žurnalistice, která v Německu neměla žádnou tradici. Lidé v novinách byli tenkrát velice mladí, protože staří novináři většinou kolaborovali s nacismem a byli nepoužitelní. Když Rudolf Augstein zakládal v Hannoveru Der Spiegel, bylo mu 22 let. Byli to kluci, kteří se vrátili z vojny, vzali je na krátké školení do Anglie do nějakých novin, kde pracovali zkušební britští žurnalisté, kteří je to učili. A právě tehdy se zrodila idea, že by se měl model BBC přenést do Německa. A ten model bazíroval na třech principech, oddělení vysílače pomocí rady od politického a ekonomického provozu, tedy vlády, parlamentu a vlivných finančních skupin, jinými slovy bazíroval na samoregulaci, financování pomocí poplatků posluchačů a oddělení šéfredaktorské struktury od ředitelské. Zákon vymezoval rozsah veřejné služby.

Později, v 70. letech, se tento model začal zavádět i ve zbytku Evropy nebo Evropské unie. Ale všude jinak díky historickému vývoji, tradici, mentalitě, takže dodnes máme ještě tzv. **vládní model**, který funguje hlavně na jihu Evropy, tzn. v Řecku, Portugalsku a Španělsku. Tam si vláda nechává rozhodující vliv na všechna veřejnoprávní média. Pak existuje **profesní model**, který je nejstriktnější, nejrigidnější, a to je právě model BBC nebo kanadské CBC. Podobné je to ve skandinávských zemích, kde to souvisí s protestantismem a s protestantskou tradicí transparentnosti. Právě tam se zrodil kapitalismus díky tradici nezávislého soudce, který dbal na dodržování zákonů a obchodních smluv. Stejně závazně se tam berou i pravidla veřejnoprávnosti. Dále existuje **parlamentní model**, který funguje hlavně v Itálii a i u nás. Proto v Bruselu se hovoří o České televizi jako o parlamentní televizi. Přitom jsme přece jenom víc na severu a měli bychom se dívat jak to funguje třeba v Německu. Samozřejmě je to těžké, protože **občanský nebo korporativistický model**, který je v Německu, vychází z německé úcty k pravidlům, zákonům, což je ten zásadní rozdíl proti Česku. U nás všechna pravidla přicházela buď z Vídně, nebo z Moskvy, teď z Bruselu, a přímo v genech máme, že neuvažujeme o tom, jak je naplňovat, ale jak je obcházet. A z toho vzniká chaos a pojmy, s kterými zákon nebo předpisy pracují, jsou rozplizlé, nepřesné, lehce zneužitelné. Politikům samozřejmě úžasně vyhovuje, když nic není přesné, protože tento stav mohou využívat k tomu, aby měla na média větší vliv, aby si mohla rady obsazovat svými lidmi, většinou vysloužilými politiky. Je to dáno taky tím, že členství v radách je placeno, nejde o čestnou funkci jako v Německu.

U nás už jen **pojem veřejnoprávní je zdiskreditován**, i pan prezident říká, že je to kočkopes. Přitom všechno, co přichází z Velké Británie, je velice přesné. Pojem veřejnoprávní neznamená nic jiného, než že veřejnost si veřejnou službu platí z přímé daně a zákon určuje její rozsah. Složitá konstrukce, o které se zmíním, protože se o ní tady ještě nemluvalo, vyplývá z přesvědčení, že veřejná služba je nenahraditelná. Ukázala to koneckonců i Amerika. Politici u nás tvrdí, že tam je demokracie a přitom veřejnoprávní televizi, či televizi veřejné služby nemají. To je ale lež, naopak museli ji zavést na konci 60. let jako Public Broadcasting Service. Do té doby zákony předpisovaly komerčním televizím přesný rozsah veřejné služby. V každém státě pak velké úřady kontrolovaly, jestli televize naplňují literu zákona, a v určité chvíli kontroly byly tak nákladné, že bylo levnější zavést Public Broadcasting Service jak pro televize, tak rádia. Jediný rozdíl oproti BBC nebo Německu je v tom, že privátní peníze musí mít minimálně o jedno procento víc. Peníze tam přicházejí buď přímo od státu nebo od církve, univerzity, města, prostě od různých subjektů, většinou od několika najednou. A to je v USA také jediná televize, která hodinu vysílá zprávy bez reklamy. Proto tam politici rádi chodí. Vědí totiž, že jim nebude vytržena jedna věta z kontextu a mohou mluvit třeba čtyři minuty, což je na dnešní poměry ve zprávách obrovský luxus. Sledovanost těchto stanic se pohybuje kolem deseti procent.

A víra v to, proč je veřejná služba nebo veřejnoprávní instituce pro demokracii tak důležitá, vyplývá z toho, že to jsou jediné média, která vytváří tzv. **sjednocené prostředí**, které je základem tvorby veřejného mínění. Tím se myslí to, že se vyjadřování politiků překládá do přirozené řeči, že se řeč PR agentur

překládá, že se překládají emocionální výrony bulváru do přirozené řeči, ale také naopak, že se zase složitě odborné jazyky překládají s přiměřeně přijatelnou mírou zjednodušení do přirozené řeči a jediné díky tomu vlastně je možné vést nějakou debatu. Navazuje se na d'Alemberta a Diderota - na encyklopedisty, kteří s tím začali. To je vlastně základ skutečné komunikace ve veřejném prostoru.

Zároveň jsou veřejnoprávní média zdrojem **seriózních informací**, kromě prestižních médií, tzn. News Magazinů a novin, které ve staré Evropě jsou všude většinou troje, i když v každé zemi je to jinak. V Anglii dnes už máme skoro jenom Guardian a BBC - to jsou dvě média, která toto zadání plní. V Itálii máme Corriere della Sera, La Repubblica, La Stampa. V Německu máme Frankfurter Allgemeine Zeitung, Süd Deutsche Zeitung a Die Welt, nepočítáme-li odborný tisk, ve Francii Le Figaro, Liberation a Le Monde atd. V principu při troše zjednodušení můžeme říci, že tato média pokrývají hlavní tři myšlenkové proudy: konzervativní, liberální a levicový. V každé zemi to funguje trošku jinak díky historické tradici. Obecně lze ale říci, že ve staré Evropě dávají tato média prostor **morálně legálním autoritám, jejichž prestiž je dána velkými profesními výkony**, a tím vytvářejí rovnováhu ve veřejném prostoru vůči **autoritám politickým, jejichž prestiž je dána pouze funkcí ve státním aparátu a ve straně**. Morální legální autority podporují to, čemu sociologové říkají **segmentovaný pluralismus**, což je jeden ze základů demokratického prostředí. Dále veřejnoprávní média dovolují všem za stejných podmínek vstoupit do veřejného vysílacího prostoru, což žádná komerční televize nedělá, protože se tam dostanou jenom lidé, kteří přitáhnou co nejvíc konzumentů, posluchačů, což je vlast-

ně určitý druh cenzury. To, co je složitější, se do těchto médií nedostane, protože panuje strach, že to posluchače odpuzuje. Komerční televize prodávají posluchače inzerentům. To je jejich hlavní byznys. Program je v komerční televizi jenom přidružený element: nejdůležitější je sledovanost, podle které se určuje cena inzerce.

Problém českých veřejnoprávních médií je v tom, že se všechno trošku obchází. Drzost politiků je taková, že to klidně říkají. Vřejně. Vypsal jsem si větu z roku 2007: *„Před časem jsem se sešel s předsedou klubu ČSSD Haškem a dohodli jsme se, že mám oslovit nějakou organizaci, která by mne byla ochotná navrhnout. (míní se do Rady – pozn. autora) Sociální demokraté mě pak ve Sněmovně podpoří.“* To veřejně řekl Respektu a na tom je přesně vidět mechanismus, jak jsme schopni zneužít cokoli.

V německém modelu, z kterého jsme vycházeli, jsou zemskými zákony taxativně vyjmenovány instituce, které do rad posílají své zástupce a snaží se tam poslat lidi, kteří jsou odborníky. Vzhledem k tomu, že univerzity mají různě specializované mediální katedry, jako jsou katedry mediálních analýz, mediální filozofie, mediální psychologie, mediálních věd či sociologie médií, mají si z čeho vybírat. U nás bohužel takový výběr není, máme jen jediného profesora mediálních věd Jana Jiráka a ten už v žádné komisi ani nesedí.

U nás se všechno nesnesitelně zjednodušilo, takže jsme mohli číst třeba v témže roce 6. dubna v Lidových novinách, že tehdejší ministr kultury Vítězslav Jandák prohlásil, že radní by měli monitorovat zpravodajství a pravidelně vyhodnocovat, jak často se příslušníci té které strany objevují na obrazovce. Tento model, bohužel, platí dodnes. Ve zprá-

vách si to skutečně někteří politici stopkami měří. Je to naprosto nesmyslný výklad tzv. vyváženosti, z které si už Sartre v 50. letech dělal legraci, když říkal, že vyváženost není rozhodně to, že je tam 5 minut Hitler a 5 minut židé. David Rath to řekl ještě ostřeji: *„Když ČT natočí reportáž, o níž si budeme myslet, že je vůči nám tendenční, může o tom náš vyslanec s ředitelem promluvit a žádat vysvětlení a třeba chtít, aby se podobné nedostatečnosti neopakovaly.“* Vyslancem myslí toho radního. Přiznávají tedy nejnižšího jmenovatele, jak si lze pojmy a funkce vykládat. Vyváženost je pojem, který nesmí nikdy platit na jednu zprávu, ale musí se vždy vztahovat k větším celkům, tedy v tomto případě k celkovému pojetí zpravodajství a publicistiky.

S instalováním vysloužilých politiků do mediálních rad začali komunisté, kteří jako první se tam snažili umístit bývalou poslankyni a udělat z profesní rady trafikku pro vysloužilé politiky, když tam nominovali Alenu Svobodovou. Není ale možné, to bych rád připomněl, všechno svádět jenom na minulou dobu. Naše problémy mají mnohem hlubší a mnohem starší kořeny. Naše zpoždění za starou Evropou je staleté. Připomeňme si jenom zpoždění u novin. První noviny *Avízo* ve Štrasburku vyšly roku 1605, u nás roku 1786, když počítáme *Schönfeldovy noviny*. Ale i důvod vzniku novin byl u nás a v zahraničí zásadně jiný. Ty první zahraniční noviny měly byznys model, šlo vlastně o inzertní noviny a vznikly nejdříve ve Štrasburku, potom další noviny *Relation* v Hamburku v roce 1609, protože tam byly největší sklady v Evropě. Otiskovaly seznamy zboží, které si na základě těchto novin objednávala různá knížectví. A to, co se tisklo vedle těchto seznamů, byl klasický bulvár. Zpovídali kočí, kteří vozili

zboží a vyprávěli o tom, kde se nejvíce přepadá, v jakém stavu jsou cesty. Teprve postupně se obsah rozšířil o zprávy o požárech a válkách, mordech atd. A ještě později začaly mít noviny vážnější charakter a začaly zveřejňovat i úřední vyhlášky. U nás jsme se pomocí novin obrozovali, tzn. že šlo převážně o osvětu, lidé se pomocí novin učili číst, seznamovali se se základy hygieny, hospodářství, vyvracely se v nich pověry atd. a odpovídal tomu i název *Vlastenecké c.k. noviny*. Potřeba byla úplně jiná: emancipační. Šlo o něco zcela zásadně jiného. A stejně tak později jsme pomocí novin budovali socialismus a později dokonce i kapitalismus.

A podobně je tomu s **cenzурou**, první noviny vyšly sice v roce 1605, ale Velká Británie jako první zrušila cenzuru už v roce 1695. U nás byla poprvé zrušená cenzura v roce 1989, když nepočítáme pár dní v roce 1848 a 1968.

A když se podíváme na **zákon o přístupu všech ke všem informacím**, zjistíme, že ve Švédsku platí od roku 1776, u nás byl poprvé zaveden v roce 1999 a dodnes se nerespektuje.

Vzhledem k této naší jiné tradici, bych se ještě na chvíli vrátil k otázce: **mají rady vůbec nějaký smysl**. Jistě by měly smysl, kdyby se dodržoval princip, na jehož základě byly zřízeny. Tím, že se u nás skoro všechno obrátí v pravý opak, došlo k tomu, že máme něco, čemu se jenom říká veřejnoprávnost, ale co není v mnoha vnitřních prvcích naplněno. Třeba **odvolatelnost**: poslanci mohou odvolat jak radní, tak ředitele, což ve staré Evropě může jenom soud. Dále rady a Parlament rozhodují o **výši poplatků**, čímž jsou zase vydíratelná média nebo ředitel či intendat. To v zahraničí rovněž nejde. Tam platí zákon a podle toho, jak se body spotřebního

koše navyšují, tak se automaticky navyšují poplatky. Parlament je zvyšuje v souladu se zákonem. Ale formálně - nikdo si nedovolí proti tomu protestovat.

A samozřejmě **radní nejsou placeni, proplácí se jim jen cestovné**. Proto tyto posty nejsou zajímavé pro vysloužilé politiky. A pak je v zahraničí přísné dělení **struktury šéfredaktorské a ředitelské**. U nás je v tom zmatek: ředitel je tu nadřazený šéfredaktorovi, což na Západě vůbec není. Tam je to tak, že jsou souběžní, ale jejich pravomoci se neprotínají. Ředitel zodpovídá za strukturu a za peníze, ale za obsazení lidmi a obsah vysílaného programu zodpovídá výhradně šéfredaktor a do toho mu nikdo nemůže a nesmí mluvit.

A co v Česku chybí a co je úplně zásadní, je **kodex redaktora - dramaturga**, což by mohli zaměstnanci ČT i ČRo prosazovat a že to u nás nemáme, za to spíš můžeme naše lenost. Tohle bychom opravdu mohli prosazovat a nepotřebujeme na to žádných dobrozdání od politiků. Kodex si sice vytváří sami redaktoři, ale potom musí být přijat i ředitelstvím, redakčním výborem a odbory, ale u nás jsme se o to ani nepokusili, takže nemůžeme říkat, že to nejde. Hierarchie redakčního výboru zabraňuje tomu, aby mohlo dojít k něčemu podobnému jako u nás na konci roku 2000, kdy byla tzv. televizní krize. To, co vám nyní ocituji, jsem si opsal z kodexu ORF. První preambule kodexu vymezuje úkol intendanta, tedy u nás generálního ředitele, bránit vysílač nebo médium před vlivem lobbistů a politiků. Druhá preambule kodexu definuje, kdo je to redaktor a do jaké míry je samostatný. Potom se vyjmenovává podíl a struktura na řízení redaktorů veřejnoprávního média. Nejvyšší složkou pro redaktory, a tím se myslí i dra-

maturgy, je tzv. **redakční shromáždění**. Tam se scházejí všichni. Z každých 10 lidí je zvolen jeden mluvčí. Ti pak tvoří **redakční výbor** a ten si ze svého středu volí tříčlennou **redakční radu**, která ale musí mít ještě tři zástupce, aby byli při jednání s intendantem a odbory vždycky tři, pro případ, že je někdo nemocný, na služební cestě atd. A redakční rada je závazným partnerem v personálních i programových otázkách pro ředitele. Tím mají redaktoři a dramaturgové zaručený podíl na všech rozhodnutích. V případě, kdy se nedohodnou, existuje přesně popsany mechanismus, jak mají dohodovací řízení pokračovat. Když se jim to nedaří, zvolí se **rozhodčí soud**, který se skládá ze zástupce ředitele, zástupce redakčního výboru a jednoho nezávislého právníka, což je buď bývalý mediální soudce, mediální advokát nebo pokud je v tom kterém státě tiskový ombudsman. A ti tři lidé mají šest dní na to, aby se domluvili. To, co přijmou, je jednoznačně závazné pro všechny, i pro intendanta. Pokud se ale nedomluví, postupuje kauza k **civilnímu soudu**. V některých zemích jsou i tiskové soudy, které musí pracovat rychle, protože - jak známo - vše je ztraceno v okamžiku, kdy soudní rozhodnutí není rychlé. Nad tím jsou ve většině zemí ještě tzv. **tiskové rady**, což u nás taky není a to už je také úplně jenom na nás.

Na Slovensku takovou radu mají, nevím, jak to funguje, ale to je zase jenom dobrovolně ustavený orgán složený ze známých a veřejně respektovaných novinářů, vydavatelů, majitelů médií, spisovatelů a právníků specializovaných na tiskové právo. Nemají žádnou vazbu na výkonnou moc a vydávají jenom oficiální k důležitým mediálním událostem doma i v zahraničí prohlášení, která prestižní a veřejnoprávní média vždy zveřejňují. Tímto

způsobem přispívají ke kultivaci mediální krajiny. Jejich autorita vyplývá ze zkušenosti a důvěryhodnosti osobností, které v radě sedí. Tak to už funguje v desítkách zemí. Podle

zprávy z univerzity v Tampere z roku 1995 tyto rady existovaly ve 30 zemích. Bohužel i tuto možnost jsme doposud nevyužili.

Děkuji za pozornost.

Vydalo Hnutí fokoláre jako interní materiál pro potřeby účastníků konference
Člověk a média, konané 19. 4. 2012 v Americkém centru, Tržiště 13, Praha 1.
Grafická úprava a sazba Lucie Vodičková.

Kontakt: HNUTÍ FOKOLARE, Modletínská 2, 101 00 Praha 10
tel.: 604 935 872; e-mail: irena.sargankova@focolare.cz